

KOLLÉGIUM

S Z A K M A I - M Ó D S Z E R T A N I , I N F O R M Á C I Ó S F O L Y Ó I R A T

Kiadja a Kollégiumi Szövetség

Alapította a Kollégiumokért Sajtóalapítvány

A TARTALOMBÓL:

- INTERJÚ DR. PÁLINKÁS JÓZSEFFEL,
AZ OM. POLITIKAI ÁLLAMTITKÁRÁVAL
- EGY KUTATÁS TAPASZTALATAI
- VISSZAEMLEKEZÉS A KOLLÉGIUMI ÉVEKRE
- KOLLÉGIUMI FOGLALKOZÁSOK
- KÖRNYEZETVÉDELMI VILÁGNAP

IX. évfolyam 1999. július

7

Zilahi Református Wesselényi Kollégium

*Wesselényi
Kollégium, Zilah*

*A kollégium jelenlegi
működési helye*

Bemutatkozik az újraindult

Zilahi Református Wesselényi Kollégium

Erdély népe nagyon komolyan vette a demokráciáért vívott forradalom győzelmének pillanataiban a választásra lehetőséget nem hagyó Reményik felszólítást: "Ne hagyjátok a templomot, a templomot, s az iskolát!".

Bár az önkényuralom idején az volt a látszat, hogy minden mozdulatlan, kihalt, reménység sincs templom, s iskola felől. A felszín alatt, a magyarul dobbanó szívekben és agyakban csak úgy feszültek a kibontakozni készülő tervek a kellő lehetőséget és alkalmat várva, hogy mint rügyek kipattanjanak, virágba boruljanak, és termést hozzanak.

1991-ben elérkezett a várva várt, kedvező alkalom, amikor a Zilahi Református Kollégium Isten kegyelméből újraszerveződhetett 43 évi működési kényszerszünet után. Újraindulását lehetővé tette ugyan az 1989. utáni sorsforduló, az akkori átmeneti időszak azonban, rányomta bélyegét az újraszerveződő kollégium életére is, ti. sem az egyház sem az iskola nem kapta vissza az államosított ingatlanjait (sajnos mind e mai napig nem történt meg).

Így a XVI. sz. folyamán a reformáció elterjedésével egy időben létrejött - 1948-ban államosított - Wesselényi báró nevét viselő Zilahi Református Kollégium jogutódja, iskolaépület, bentlakás, tanfelszerelés nélkül, de bizakodva, felfele

növő reményekkel indul 1991. szeptemberének évnnyitóján mindössze két osztályra való diákkal, ám lelkes tette kész előljárókkal, kik bátran vallották: "Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk".

Mondhatjuk hát, hogy az "új politikai időjárás" sem igen kedvezett az alig rügyekbe szökkenni készülő református kollégium életének, mi több akadály-özönök próbálták már csírájában megfojtani a zöldsülni készülő és virágozni, termést hozni akaró iskolaéletet.

Az iskola nem élvezett állami támogatást; a tanítás templomban, gyüleléstermekben folyt, a törvény adta lehetőség megmaradt lehetőségnek, az iskolára rányomták a törvénytelen bélyegét s mi szomorúbb, ezt felkarolja a lelkészek és tanárok némelyike is, "felvilágosítva" az értetlenkedő szülőket, felvételizőket; tanárok hagyták ott a maroknyi kis nyáját a körülmények mostoha volta miatt. Mindezek ellenére bebizonyosodik, hogy: "van erő, csodás erő van Jézus szent vérében".

Az egyes szülők, tanárok, felvételizők fenntartása, a külső torpedózások ellenére egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy Isten étellel áldotta meg az újrainduló református kollégiumot, és Szentlelkével munkálkodik is annak életében. Ez nem azt jelenti, hogy könnyű lesz, hanem azt, hogy velünk lesz min-

denkor az Örök Isten.

1992. őszén mégiscsak akad egy lerobbant iskolaépület a Zilahi Református Wesselényi Kollégium számára, melynek destruktív hatása csak erősítette tanárban, diákban, szülőben a kiszakadás, önállósulás vágyát. Mivel az épületet nem írták az iskola nevére, a támogatók is vonakodtak segítőkéz nyújtani, építkezésre pedig gondolni sem lehetett.

Az iskola gondjai az Iskolaszék napirendjén elsődleges megtárgyalási, megoldási helyet nyertek; a Kerületi Iskolatanács keretén belül egy alternatív tantervet dolgoztak ki, amely tekintettel volt arra, hogy sem az állami, sem a vallástantárgyakat nem lehet elhanyagolni, s ennek érdekében dolgozták ki a hatnapos munkanapot.

1993. őszén az iskolavezetőség kitartásának, az RMDSZ közbenjárásának eredményeképpen megszületik a várva várt állami jóváhagyás. Beindulhat a reál osztály is, az állami segély pedig megoldja az anyagi gondokat.

Az iskola tanulólétszáma 1994-re 160 diákra nőtte ki magát, akik két egyházmegye (Zilah-i és Somlyó-i E.m.e.) gyülekezeteiből érkeztek. A kollégium céljává tűzte ki, hogy a zilahi keresztény családok gyermekei mellett a vidék tehetséges tanulóinak képzését is biztosítsa. Ennek

K o l l é g i u m

AZ OKTATÁSI MINISZTERIUM ÉS A
SOROS ALAPÍTVÁNY TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT

- ☐ **Kiadja: a Kollégiumi Szakmai és Érdekvédelmi Szövetség, a „Kollégiumokért” Sajtóalapítvány megbízásából**
- ☐ **Felelős kiadó: Horváth István** ☐ **Felelős szerkesztő: Benda János** ☐ **Alapító főszerkesztő: Dr. Benedek István**
- ☐ **Rovatszerkesztők: Fuchsné Hattinger Zsuzsanna, Tel.: 27/ 317 - 069 (Diákoldal); Gulyás Béla, Tel.: 78/ 462 - 035 (Zöld-oldal); Takács Ernő, Tel.: 34/487 - 081 (Szakmai érdekvédelem); Dr.Csépe György, Tel.: 37/ 318 - 138 (KSZ hírek, megyei információk)**
- ☐ **Terjesztés: Pethes Zoltán, Tel.: 30/376 - 042; Szerkesztőség címe: Körösy László Középiskolai Kollégium 2500 Esztergom, Szent István tér 6. Tel./fax: 33/412 - 813** ☐ **Előfizethető a kiadó címén: 1417 BUDAPEST, Pf.:11. Tel./fax:(1) 352-9601**
- E-mail : KollegiumiSzovetseg@mail.matav.hu** ☐ **Honlap: www.kollegiumiszovetseg.matav.hu** **Példányszám: 1500**

érdekében elkezdődött a tehetséges, szakképzett tanárok toborzása, akik lehetőleg református szellemben gondolkodó, keresztény erkölcsi normák szerint élő példaképekként járnak a református kollégium diákjai előtt.

A "zord idők" ellenére, tanárnelkésnek egy volt, s mai is egy a célja: A gyermeket, Isten ajándékát, Krisztusban testvérét, olyan személyiséggé nevelni, aki Istennek szolgálja, embertársának segítőtársa, a teremtett világnak védelmezője, aki kész az őt megszólító Isten üzenetének meghallgatására, annak megértésére és az arra való feleletre. Aki szeretetben jár és helyt áll az emberi közösségben, aki mindenségbe Isten által beépített törvények feltárásán fáradozik a tudományok művelése által.

A közelmúlt romboló hatású politikája maradandó nyomot hagyott református iskolánk, népünk, egyházunk életében, kihatott emberi kapcsolatainkra is. Több mint 40 éves kiesés után nem könnyű felvenni a harcot az evangéliumban gyökerező, hit általi szeretetben feloldódó tudás megtalálása és érvényre juttatása érdekében. Ebben a labirintusban megtalálni azt az utat, amit elődeink is követtek, elsődleges feladata lett az újrainduló kollégiumnak. A rendszerváltás folyamatában megjelent feladatokra a mai felnőtt nemzedék nem készült fel, nem készítette fel senki. A szalmaláng fellángolások pedig nem elégségesek. Ezért az évek folyamán gyakran megmérítettünk, és bizony olykor, híjjával találtattunk. De hitben megerősödve újra nekiláttunk tudván, hogy iskolai életünk kiteljesítéséhez kitartó, következetes, az igazi értékeket megtaláló, elfogadó, megvalósításukra törekvő munkálkodásra van szükségünk, és nem utolsó sorban segítő, támaszt nyújtó, testben-lélekben megerősítő testvérekre. Hogy egyházunk a reformációtól örökölt evangéliumi léptarancsnak, a műveltség megszen-

telésének eleget tehessen arra nézve, kezdettől fogva legdöntőbb jelentőségű eszköze a sajátos hivatásos iskolarendszere volt. Művelődési, nevelési munkáját ma is elsősorban, mint iskolafenntartó, mint oktató és nevelőtényező végzi.

A Zilahi Református Wesselényi Kollégium fenntartója és pártfogója a Királyhágómelléki Református Egyházkerület, amely a Kerület Igazgatótanácsán, valamint a Kollégium Iskolaszékének működtetésén keresztül érvényesíti fenntartói jogait és teljesíti kötelezettségei. Az Iskolaszék a kollégium mindenkori határozathozatali szerve, amelynek jelenlegi tiszteletbeli elnöke id. Virág Károly ny. esperes, elnöke a mindenkori zilahi esperes, jelenleg nt. Molnár Kálmán esperes úr, társelnöke a somlyói E.m.e. esperese, nt. Lukács József esperes úr, ügyvezető elnöke a kollégiumi igazgató, jelenleg Bara Lajos-István. A kollégium jelenlegi tanulmányi igazgatója Seres Magdolna.

Munkánkat mind az állami, mind az egyházi szervek ellenőrzik (szakmai, igazgatási, és gazdálkodási felügyelet). Iskolánk működését közvetlenül segítő egyetlen társaság a Zilahi Református Kollégium Baráti Társasága. Kollégiumunk lelkes anyagi támogatói a zilahi, ill. a somlyói Református Egyházmegeye. Ezt a pénzbeli segítséget egészítik ki a beiratkozási díjból, Iskolavasárnapi perselypénzből és bizonyos céladományokból beérkező összegek.

Természetesen mindezt együttvéve is kevés a bőséges kiadásokhoz mérten, s minden segítség jól jön.

Ennél aggasztóbbak azonban az iskolaépülettel kapcsolatos gondjaink. Nyolc évvel az újraindulás után intézményünk még mindig egy régi, átrendezett munkásszállóban működik a kegyelemből befogadott mostohagyermek azon sorsával, minek kimenetele szerint bármikor utcára kerülhet. Mindaz az erőfeszítés, amellyel intézményünk javításán, otthonosabbá tevésén dolgo-

zunk, bármikor kárba veszhet. Szeretnénk sajátunkat tatarozni, s most már egyre égetőbben tevődik fel a kérdés: hogyan tovább?

Az egyházkerület keretén belül működő három református kollégium közül a zilahi van a legmostohább helyzetben saját épület, autonómia nélkül, mondhatnám kegyelemkenyéren, kiszolgáltatva, a "házigazdák" kényének-kedvének kitéve. Hogy újra él kollégiumunk: az ünnep, de eszembe jutnak Ady Endrének, Ősi Scholánk költősarjadékának szavai:

"Úgy ér az ünnep: állasz lombtalanul.

Volt egy rózsza-ágad:

Letépte a sors, a cudar és görög.

Ugye hinni kell a mithosz-világnak?"

Nagy költőnk életpályája itt determinálódott ezen ősi falak között, s joggal állítjuk vele együtt, hogy e falakhoz nekünk is jussunk van.

Még van hitünk, reményünk de kétségeink is bőven afelől, hogy sóvárgásunk az ősi Schola után, valaha bizonyosságban feloldódnának. Vagy felvállaljuk-e azt a pillanatnyilag lehetetlen megvalósításnak tűnő feladatot, amit ma Erdélyben, azon belül pedig Zilahon az iskolaépítés jelent?

Bármilyen legyen is, sürget az idő arra, hogy összefogjunk e közös gond megoldása érdekében. Mindezt azonban keresztény hitből fakadó meggyőződéssel tesszük, tudván azt, hogy mindenekben Isten akaratának kell érvényesülni: "Ha az Úr nem építi a házat, hiába dolgoznak azon annak építői".

A református kollégium Isten ajándékának tekinti a gyermeket és adottságait. Értékek közvetítésével kívánja nevelni a keresztény erkölcsben meggyökerező életvitelre, magyar református hagyományok tiszteletére, a Szentírásból tanul hitbenjárásra, az emberi munka-, kultúra megbecsülésére, az igazság feltétlen igényére, műveltségre, intelligenciára, kreativitásra, testi-lelki harmóniára.

Kollégiumunk 4 évfolyamos általános gimnázium, évfolyamonként 2 (humán és informatika) osztállyal működik. Nemcsak a humán, de az informatika osztályban is folyik a vallásos nevelés. Örömeinkre szolgál, hogy főállású tanáraink létszáma immár 11-re egészült, rajtuk kívül a tantestületet alkotja még: 3 lelkipásztor és 5 óraadó tanár. Az intézmény 8 osztálytermében 170 diák tanul (1999-es adat), 52 diákkal pedig továbbra is működik a bentlakás.

Az áldás jelei megmutatkoznak diákjaink kulturális, tanulmányi és lelki életében is. Kórusunk, amely már határainkon túl is jól ismert (pl. sikeresen vendégszerelt tavaly novemberben a Miskolcon megrendezett Református Gimnáziumok kórustalálkozóján), gazdag tevékenységével évről évre gyarapítja kollégiumunk jó hírnevét.

Tehetséges diákjaink jó eredményekkel vesznek részt történelmi vetélkedőkön, bibliaismereti, matematikai versenyeken, tantárgyversenyeken (a magyar tantárgyverseny megyei szakaszára iskolánk több diákot is küldhetett).

A kollégium keretén belül komoly táncsoport működik és az 1998-as év elején beindult táncoktatás egyre gyümölcsözőbbnek bizonyul.

Az ifjúság képviselője a diákparlament, melynek tevékenysége szintén a kollégium előrelépését szolgálja.

A fent említett elért eredmények bizonyítékai annak, hogy volt magvetés, és nem vetettünk szélnek. A kollégium lelki életét gazdagítják a minden kedden tartandó bibliaórák, amelyet az iskola lelkipásztorai hűséggel és nagy odaadással végeznek. Meg-megtorpanó "hitéletünk" ébresztői azok a bűnbánati imahetek, amelyen diák és tanár együtt örvendezhet az élő Igének, amelyet vendéglelkészek igehirdetésében közöl Isten az ott együttlévőknek. Külön örömeinkre szolgál

az a tény, hogy az igét diákjaink nem csak hallgatják, hanem szólhatják is Isten kegyelméből azok, akik a kollégium falai között lettek elhivatva erre (immár közel 20 ifjú lelkész-növendékkal büszkélkedhetik kollégiumunk).

Iskolánknak a közelmúltban nagytiszteletű vendége Petrikás Árpád volt, akinek alapos, tudományos, szakszerű előadása lehetőséget nyújtott a kollégium tanárainak, hogy betekintést nyerjenek a Magyarországon folyó tanügyi reform előnyeibe, hátrányaiba, rálátást kapva így azokra a problémákra, amelyekkel a romániai reform küszködik, valamint olyan megoldás-lehetőségek megtárgyalására is helyet adott ez az alkalom, amelyek részben hozzájárulhatnak a fent említett gondok kiküszöböléséhez.

Jó tudni, hogy a vidék erején túl megannyi keresztyén testvérünk nyújt segítő kezet, törődik velünk, vesz részt gondjaink megoldásában. Egy ilyen testvéri szeretetben gyökerező adakozó gyülekezetnek köszönhetjük pl. azt, hogy ma gyermekeink egy modern nyelvi laboratóriumban tanulhatnak.

Nyárádi Elemér, Amerikában élő atyánkfia adománya révén iskolánk 4 modern számítógépre és sornymatatóra tett szert. Az informatika laboratórium holland testvéreink adományozása révén 4 használt számítógéppel gazdagodott.

Fésűs Erzsébet testvérünk pénzbeli adományából olyan jó képességű diákokat tudunk anyagilag felkarolni, akik így továbbtanulásuk lehetőségét nyeri el. Ugyancsak az adományozó testvéreink jóvoltából gyarapodott könyvtárunk, melynek állománya ma már 11270 könyv.

Nagyon fontosnak tartjuk kapcsolataink továbbfejlesztését a minket sok területen segítő öregdiákjainkkal, a város más középiskolaival, az Egyházkerületben működő református kollégiumokkal, valamint

határon túli magyar és külföldi gyülekezetekkel, iskolákkal.

A Zilahi Református Wesselényi Kollégium testvériskolai kapcsolataiban új fejezet kezdődött 1997. áprilisában, amikor is az 1.Pt. 1,22-23: "Tisztítsátok meg lelketeket az igazság iránti engedelmességgel kép-mutatás nélküli testvérszeretetre, egymást kitaratóan, tiszta szívből szeressétek, mint akik nem romlandó, hanem romolhatatlan magból születtetek újjá Isten élő és marandó igéje által" alapján "testvériskolai" kapcsolatot létesített a Békési Szegedi Kis István Református Gimnáziummal.

Az együttműködés kiterjedt az oktatásügy minden területére, beleértve a szakmai, a kulturális, a nevelési és egyéb kérdések, problémák kölcsönös felvetését és megoldását.

Intézményeink tanulói és nevelői időről időre találkoznak egymással, ápolva ezzel nemzeti, kulturális és hitbeli együvé tartozásukat. Mindez reményeink szerint meghatározója lesz a két iskola református szellemisége több évszázados hagyományainak megfelelő újbóli kibontakozásának, fejlődésének.

Kölcsönös találkozókat szervezünk, (az eddigi két alkalom helyszíne Zilah volt) amelyeken diákjainknak alkalmuk nyílik egyes tárgyakból való tudásukat versenyszerűen összemérni a testvériskola diákjaival.

Tudva, hogy vannak velünk dobbanó szívek, értünk fáradó kezek, a gondok ellenére Isten segítségével meg kell őriznünk, ami ránk bízott, és diákjaink nevelésével dolgozunk a jövőért, még akkor is reménytelen, ha egyre nehezebb, ha egyre kevesebb a pénz, ha egyre jobban romlanak a feltételek.

Az ígéretesebb jövőben bízva Isten áldását kérem minden segítőnkre, minden magyar református iskolaügyért imádkozóra!

Bara Lajos-István, kollégiumi igazgató

EMLÉKEZÉS ÉRETTSÉGIZÉSEM FÉL ÉVSZÁZADÁRA

Sokgyermekes munkácsoládába születtem Bódé községben (ma Ajka része). Szerényen éltünk, de kiegyensúlyozott családi körben nőttem fel. A faluban, 1940-ben végeztem el a hat osztályos népiskolát és a következő év tavaszától - még nem voltam tizenhárom éves - dolgozni kezdtem Ajkán. Közben magánúton elvégeztem a polgári iskola négy osztályát.

1945. szeptemberében merész elhatározással beiratkoztam a veszprémi kereskedelmi középiskolába. Két évig családnál laktam, megélhetésemről jórészt magamnak kellett gondoskodni a nyári szünetben és a tanév közben vállalt munkák keresményéből. A hátrányos indulásból, a kedvezőtlen körülményekből következően az iskolai eredmények nem voltak ugyan rosszak, jók sem, de ahhoz elég, hogy a harmadik évet már a veszprémi Batsányi János Népi Kollégiumban kezdhettem el.

A kollégiumba kerüléssel új világ kezdődött számomra. A korábbi kosztosdiákból, az ellátásért részben házi munkát végző robotosból igazi diák lettem. Olyan közösségbe kerültem, ahol az első naptól otthon éreztem magam és hamarosan a kollégiumi diákönkormányzat vezetője, a kollégium titkára lettem. Ez nagy felelősséget, sok munkát, de sok új ismeretséget, ismeretet hozott a számomra. Megéreztem a közösségben a közösségért végzett munka örömét, gondjait. A kollégiumban a kollégiumi estéken és a hétvégeken sok volt a közös program; társadalmi-politikai előadásokat hallgattunk, nagyon sok népdalt és mozgalmi dalt tanultunk, énekeltünk, a népi táncal ismerkedtünk, de voltak önismereti foglalkozások is. A kollégium szűk udvarán a röplabdázás szívesebben űzött foglalatosság volt, mint a reggeli torna. A testi és szellemi épülésünkről szűkös anyagi körülmények között, de gondoskodott a kollégium, a társadalom.

Fenntartásunk több forrásból származott; részben állami támogatásból, de a városi-megyei önkormányzatok és a helyi vállalatok, a falvak lakosságának adományaira is szükség volt. Az idősebb kollégisták jártak a falvakban gabonát gyűjteni, illetve szívesen fogadtuk, ha az általunk adott kultúrműsort a látogatók a kollégisták megvendégelésével, illetve termények adásával "honorálták".

A kollégisták feladatai közé tartozott a szünetekben, vagy a ritka hétvégi látogatásaik során a falusi ifjúsági

szervezetek munkájának segítése. Természetesen a kollégiumban a legfontosabb feladat a tanulás volt. Ezt a kollégium a tanulási idő szigorú betartásán kívül korrepetálással - a nagyobb diákok vagy külső szaktanár segítségével természetesen térítésmentesen - biztosította. A mi kollégiumunknak volt egy atyai jótévője Kossa István országgyűlési képviselő személyében, aki sportfelszerelést küldött a kollégiumnak és ruhacipő juttatásban is részesítette a legszegényebb kollégistákat.

Az érettségiző kollégistáknak az utolsó félévben bizonyos "előjogaik" voltak. Öten egy szobába kerültünk, itt nem voltak emeletes ágyak, miközben a többi szobában 10-12 fiú aludt az emeletes vaságyakon. Az érettségizőkre nem vonatkozott a napirend teljes mértékben, pl. nem volt kötelező az este 10 órai villanyoltás, a napos nem ellenőrizte a szobarendet, stb. Ezt a kivételezettséget általában valóban a tanulásra használtuk fel, de azért egy-két "visszaélésre" is sor került. Végül is Veszprémben a népi kollégiumban az 1949-ben elő-érettségiző diákok közül 3 jó rendű, egy jeles és egy kitűnő minősítést szerzett a vizsgán.

Számomra örökké emlékezetes marad az érettségi vizsga. A szóbelire való felkészülési időt igyekeztem jól felhasználni. A népi kollégisták számára magyarból, történelemből és a közgazdasági ismereteknél előnyt jelentett, hogy a kollégiumban, illetve a különféle vezető-képző iskolákban, táborokban sok olyan ismereteket adtak számunkra, amelyek az iskolában tanultakat lényegesen kiszélesítették és elmélyítették. A kollégiumban különösen fontos, szorgalmazott volt az irodalommal, népi kultúrával való ismeretadás, mindenekelőtt a népi írók: Illyés Gyula, Veres Péter, Móricz Zsigmond, Erdei Ferenc, Darvas József, illetve Makarenko, Gorkij, Steinbeck olvasása

A szóbeli érettségi vizsga iskolánkban három napig tartott, az osztálynév szerint hatos csoportban hívták be a felelőket. Ebből következett, hogy a harmadik nap második csoportjában került rám a sor. Amíg az első csoport felelt, valóságos rosszullét környékezett, rázott a hideg, forróságot éreztem. Már orvost akartak hívni, amikor megnyílt az ajtó és kijöttek az első csoportban felelők és hívták a mi csoportunkat. Először magyar irodalomból feleltünk. Az asztalon lévő tételek közül Móricz Zsigmondot

húztam ki. Ez azonnal megnyugtató volt, mert korábban a kollégiumban sokat hallottam róla, lényegesen többet olvastam tőle a kötelezőnél és előadást is tartottam a népi írókról az önképzőkörben. Amíg rám került a sor, megfelelően átgondoltam a mondandómat és részletes vázlatot készítettem. Az érettségi vizsgámon Móricz Zsigmondról akkor nem egy érettségiző diák felelt, hanem egy, a témát ismerő fiatalember előadást tartott, életemnek talán egyik legjobb produkcióját adtam elő. Ebben nemcsak irodalmi tudásom, hanem az elmúlt évek megélt és megérzett élményei is sűrűsödtek. Hogy mindez nem képzeldés, utólagos belemagyarázása dolgokba, az bizonyította, hogy a vizsgabizottság elnöke lejött a pulpitrusról, hozzám lépett és gratulált, mondván ilyen szintű érettségi feleletet még nem hallott. A történelem vizsgám is kiemelkedően jól sikerült. Olyan témáról - a második világháború utáni politikai viszonyokról - kellett beszélnem, amelyekről az iskolában kevés szó esett, de a kollégiumban annál több. A következő két tárgyból is jól sikerült a feleletem, és az írásbeli vizsgák alapján összesen nyolc tantárgyból kialakított érettségi vizsgám átlagos eredménye jeles lett. Életemben ez volt az első jeles rendű bizonyítványom. Ebben lényeges szerepe volt a veszprémi népi kollégiumban eltöltött éveknek, a kollégiumi nevelésnek és képzésnek.

Tulajdonképpen ekkorra értek be saját elhatározásaim és a kollégiumi nevelési törekvések, hogy önmagunkból a lehető legtöbbet hozzuk ki, és ledolgozzuk azt a hátrányt, amely születési-családi körülményeinkből adódott. A társadalmi körülmények megváltozása és erős akaratom lehetővé tették a hátrányos helyzetből való kilábalást, amelyhez a kollégium kiváló igazgatója Szokolszky István és az iskolánk tanárai: Benkő Istvánné Nyakas János és mások megértése, biztatása segített.

Ma is úgy látom, hogy a szerető - megértő családi háttér, a kollégiumi adottságok, az iskola támogatása lehetővé teszi - különösen a középiskolás korban a felzárkózást, a hátrányok behozását. Erre a háttérre, különösen az otthon pótló kollégiumokra napjainkban is nagy szükség van.

*Dr. Tatai Zoltán
nyugalmozott egyetemi docens*

Beszélgetés Dr. Pálincás Józseffel, az Oktatási Minisztérium politikai államtitkárával

Dr. Pálincás József államtitkár úr jól ismeri a kollégiumok belső világát: - középiskolás és egyetemista korában is kollégista volt. A Borsod megyei Galvácsról került a kecskeméti piarista kollégiumba, melyre most is hálával gondol. A szép emlékek mellett a katonás fegyelmet, a rendet, a szellemi értékek tisztelétét köszönheti kiváló tanárának. Számára a kollégium olyan közeg volt, ahol öröm volt a diákélet, sok barátra, szellemi társra talált.

Milyen társadalmi jelentőséget tulajdonít az ország közel 500 középiskolai kollégiumának?

Mint az Oktatási Minisztérium politikai államtitkára nagyon egyszerűen fogalmazhatok: a minisztérium és személy szerint én is nagy jelentőséget tulajdonítunk a kollégiumoknak.

Mindjárt azzal a személyes élménnyel is szeretném ezt alátámasztani, hogy 9 évig voltam kollégista, 4 évet középiskolában, 5 évet pedig egyetemista koromban.

Azt gondolom, hogy a diákok elhelyezése mellett nagy a kollégiumok nevelő szerepe, a közgondolkodásunkra kifejtett hatása. Ahhoz, hogy a magyar oktatás, vagy az élet bármely területére a legtehetségesebbek kerüljenek, ahhoz nagyon fontos, hogy a lehető legszélesebb körből választhassunk.

Nem szabad, hogy valaki azért vesszen el, mert rossz helyre született! Egyetlen ember elvesztése is nagy veszteség. Képzeljük csak el, mekkora veszteség éri az emberiséget, ha elvész pl. egy Szentgyörgyi Albert, egy Teller Ede, egy Deák Ferenc. A kollégium a vidéki tehetséges gyerekeknek megadhatja azt az esélyt, hogy ne vesszenek el. Nem közömbös az oktatási kormányzatnak sem, hogy hogyan alakul a kollégiumokban lévő 70 ezer gyerek sorsa.

Fontos, hogy jó nevelőközegben éljék a diákéveiket, szocializálódjanak, tanulják meg, hogyan kell közösségben élni.

A kollégium csak akkor tudja jól ellátni ezeket a feladatokat, ha a tanulási feltételeken kívül olyan elhelyezési körülményeket biztosít, amely a diákok személyiségének széleskörű fejlesztését teszi lehetővé.

Mi a véleménye: a mai magyar társadalom milyen elvárásokat, igényeket támaszt a középiskolai kollégiumok felé? Milyen kollégiumi rendszer szolgálná a leghatékonyabban a középiskolás diákok érdekeit?

Mint ahogy említettem a társadalomnak jó kollégiumokra van szüksége. Hogy mitől jó egy kollégium, azt sok minden meghatározza, de legfőképpen azok a tanárok és diákok, akik együtt élnek, együtt dolgoznak benne. Valószínű, hogy egyikünk sem tudná megmondani, milyen az ideális kollégium. Ám a működtetési ráfordítások összhangjából megállapítható és nevelési szempontból is meghatározható egy olyan kollégiumi létszám, amelyben nem veszik el a diák.

A kis kollégiumok családiasabbak, azonban azt is figyelembe kell vennünk, fenntartásuk mekkora költséget eredményez. Nagy kollégiumok esetén meg kell vizsgálni a nevelés hatékonyságát, eredményességét, mert hiába kerül kevesebbe egy tanuló ebben a kollégiumban, ha nem tudjuk számára biztosítani az elfogadható elhelyezést, a megfelelő eszközöket, stb. Összességében úgy gondolom, hogy azok a jó kollégiumok, ahol a költségráfordítás hatékonyságát és a kollégiumi nevelés eredményességét egyaránt figyelembe veszik.

Lesz-e pénzük a fenntartó önkormányzatoknak az eszköz- és felszerelési jegyzékben megfogalmazottak fokozatos teljesítésére 2003. szeptember 1-ig?

A fenntartó önkormányzatoknak évente ütemezni kell a felszerelési jegyzékben lévők beszerzését, amihez külön forrást biztosítunk. A jegyzékben szereplő eszközök és felszerelések egy minimum

szintet jelentenek, amit teljesíteni kell. Az elkövetkezendő évben azt tervezzük, megvizsgáljuk a fenntartókat abból a szempontból, hogy intézményeikben megtörtént-e az arányos teljesítés.

Mi a véleménye: beszélhetünk-e kollégiumi minőségbiztosításról a lakhatási feltételek megfelelő színvonalával?

Természetesen nem, hiszen ez részét képezi a kollégiumi ellátásnak. Az lenne jó, ha a mai magyar átlagos lakáskörülményeknek megfelelő elhelyezési feltételek lennének a kollégiumokban.

Amikor én kollégista voltam, 1967-71 között, hatvanan voltunk egy szobában, de csapból folyt a víz, télen is mindig meleg volt; ezek a feltételek az akkori kistelepülésről jövő diák számára jobbak voltak, mint otthon.

Ma már szerencsére az átlagos magyar családoknál természetes, hogy csapból folyik a víz, hogy van televízió, sok helyen számítógép, és számos olyan feltétellel rendelkeznek, amihez képest a kollégiumok alacsonyabb szolgáltatást tudnak biztosítani. Ezért fontos, hogy az eszköz- és felszerelési jegyzékben megfogalmazottak beszerzésre kerüljenek, javítsák a kollégista tanulók lakhatási körülményeit, segítsék az iskolai munkára való felkészítést, a szabadidő hasznos eltöltését.

Folyóiratunkat diákok is olvassák, ezért kérem, meséljen kollégiumi élményeiről, diákéveiről!

A kecskeméti "Piarista Kollégiumba" jártam, ott voltam kollégista 4 évig. Ezekre az évekre jó szívvel emlékezem vissza, az életemnek egy nagyon fontos időszaka volt. Egy kis faluban születtem, Borsod megyében Galvácsra, s mint említettem, a kollégium feltételei akkor számomra jobbak voltak, mint az otthoniak. Nagyon katonás körülmények között, emeletes vaságyakon aludtunk, a folyosón helyezkedtek el a szekrények. Félévente kétszer mentünk haza, október végén és karácsonykor. Szigorú rendszabályok voltak, - reggel 5. 45 órakor keltünk, 6.15-től 7.15-ig tanultunk, utána reggeli, majd takarítás következett. 8-tól 14 óráig tanultunk, 14-től 15. 15-ig mehettünk kimenőre, majd este 9 óráig ismét tanulás következett, amit csak a vacsoraszünet szakított félbe. Ebből is látható, hogy sok tekintetben más volt, mint a mai kollégiumok. Szellemileg is

nagyon sokat kaptam diáktársaimtól, tanáraitól. Az "igazi kollégiumi élet" hétvégeken zajlott, szombat déltől, vasárnap estig. Ekkor szobatársaimmal együtt felpattantunk a kerékpárra, Kecskemérről elmentünk Tiszaugra, ahol eveztünk, főztünk valamit vacsorára, lefeküdtünk, másnap jót fürödtünk, eveztünk, majd vissza Kecskemétre.

Az a fizikai tunyaság, ami a mai középiskolás generáció egy részénél megfigyelhető, a mi kollégiumunkban egyáltalán nem volt követendő életforma. Közöttünk az számított pozitív értéknek, ha valaki felpattant a kerékpárra, beült a kajakba és meg se kottyant neki a 20 km. Aki ezt nem bírta, vagy nem akarta, azt puhánynak tekintettük, az is elvult köztünk, de "legyintettünk rá". Az egyházi gimnáziumban paptanáraink voltak, akik a tanuláson kívüli időszakban is mindig foglalkoztak velünk, szakkörököt, nyelvtanfolyamokat vezettek, amik hozzátartoztak a kollégiumi élethez.

A mai kollégiumokban is szeretnék elérni, hogy sokrétű pedagógiai tevékenység legyen, ezért is kezdeményezte a Kollégiumi Szövetség, hogy a kollégiumi nevelés országos Alapprogramja törvényerőre emelkedjék. Mikorra várható ez?

Örömmel mondhatom, hogy bekerült a Köznevelési Törvény módosításába a kol-

légiumi nevelés országos Alapprogramja és ezáltal polgárjogot nyert, hogy 2000. szeptember 1-től minden kollégiumban ennek figyelembevételével kell majd megszervezni a pedagógiai munkát. Az elkészült kollégiumi pedagógiai programokat ennek figyelembe vételével kell átdolgozni, kiegészíteni.

Milyen diák-csínytevésre emlékszik vissza szívesen?

A mi kollégiumunkba csak fiúk jártak és már akkor is előfordult, hogy a fiúk kipróbálták az alkohol előnyös élettani hatásait.

Az egyik kajakozás alkalmával nemcsak szódavizet vittünk magunkkal, hanem valaki vett egy üveg vodkát. A tanár úr látta rajtunk, hogy nagyon jó kedvvel evezünk és célba vett minket, mellénk evezett, meglátta az üveget, elvette, és szó nélkül a Tiszába öntötte, majd eltávozott tőlünk. Nagy hatással volt ránk, mi is tudtuk, mit követtünk el, de nem volt fegyelmi ügy belőle, az egész "családias légkörben" került megoldásra. Erre az eseményre én mindig úgy emlékszem, hogy éreztem, hibát követtünk el és a tanár eljárása, büntetése összhangban volt azzal, amit elkövettünk, valamint arra ösztönzött bennünket, hogy a későbbiekben ne tegyünk ilyet.

A dohányzás is nagy problémát okozott - a WC-ben való dohányzás mindig vala-

mi különös ízt adott a diákéletnek - akit rajta kaptak a dohányzáson, annak beírták az ellenőrzőjébe, írtak a szülőknek, olykor-olykor meghúzták a fülét -, az ügyeletes tanár rendszeresen vadászott a dohányosokra. Ez a probléma azóta sem oldódott meg.

Egy másik érdekes történet a vacsorához fűződik, amikor az ebédlőbe kettesével sorba kellett menni, az egyik társunk fűtyörészett. A tanár úr megkérdezte, ki fűtyült? Nem válaszolt senki. Vacsorát követően leültetett bennünket a tanteremben és ismét megkérdezte: ki fűtyült? Ismét nem válaszolt senki. A tanár úr várta 10 percet és újra feltette a kérdést: ki fűtyült? Két órán keresztül többször feltette ezt a kérdést, mire a hátsó padból lomhán felállt egyik társunk és közömbösen így szólt: "Tanár úr, úgy emlékszem, hogy ezt már többször is tetszett kérdezni. Ez volt az a pont, amikor a nyomozás lezárult.

Köszönöm a beszélgetést, a kollégiumban dolgozók és a diákok nevében kívánjuk, hogy minél több területen legyen lehetősége a kollégiumok helyzetén javítani. Valamennyien reméljük, hogy az Oktatási Minisztérium ez irányú fejlesztési programjához sikerül majd az anyagi hátteret biztosítani.

Gulyás Béla

Szidiropulosz Archimedesz - Vopaleczky György

EGY KUTATÁS TAPASZTALATAI

Helyzetkép a gyermek – és ifjúságvédelmi, és a diákönkormányzati munkáról a fővárosi középfokú kollégiumokban (I. rész)

Bevezető

Az FPI Kollégiumi Csoportja részt vett a Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatal Oktatási Ügyosztálya megbízásából fővárosi középfokú kollégiumok közelmúltban lebonyolított törvényességi vizsgálatában. Feladatunk alapinformációk gyűjtése és elemzése volt a tanulók szociális hátterének, valamint a gyermek- és ifjúságvédelmi munka, valamint a diákönkormányzati tevékenység közelebbi megismeréséhez. Ezzel kapcsolatos tapasztalatainkat, megállapításainkat és javaslatainkat összegezzük tömören az alábbi írásban. Összesen 28 intézményre és valamivel több, mint ötezer diákra terjedt ki a vizsgálat, melynek során kérdőívet töltöttünk ki az intézményekkel, valamint beszélgetéseket folytattunk a pedagógusokkal és a diákokkal. Ennek eredményeként képet kaptunk arról, milyen a tanulók szociális háttere, milyen számban fordulnak elő hátrányos helyzetű és veszélyeztetett fiatalok, illetve hogyan ítélik meg a pedagógusok ezt a kérdést az egyes intézményekben. Milyen veszélyeztető tényezőkkel kell számolni a pedagógusoknak, milyen a gyermek- és

ifjúságvédelem körébe tartozó - konkrét problémákkal találkozhatnak nap, mint nap, és milyen módon igyekeznek ezeket megoldani, továbbá a pedagógusok munkájukhoz milyen segítséget várnak, és milyen javaslatok vannak a tevékenység jobbításával kapcsolatban. Mindezek felhívják a figyelmet úgy a kollégiumok, mint a fenntartó tennivalóira. A diákönkormányzatok vizsgálata kapcsán az a legizgalmasabb kérdés, vajon van-e fejlődés a korábbiakhoz képest, másképp működnek-e most, mint mondjuk tíz, vagy húsz évvel ezelőtt.

Tapasztalatainkról a számszerűsíthető adatok felhasználásával minden egyes intézmény esetében önálló anyag is készült. Ezek az információk a továbbiakban alapjául szolgálnak az intézményekben egy adekvát cselekvési, illetve nevelési tervnek, programnak; pl. a hátrányos helyzet, illetve a veszélyeztetettség okainak (pl. szegénység, csonka család, rossz lakáskörülmények, munkanélküliség stb.) elemzésével minden intézmény meghatározhatja a további (személyre szóló) nevelési és gyermekvédelmi tennivalókat (speciálprevenció). Véleményünk szerint ez a vizsgálat legjelentősebb haszna.

A kollégium gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenységéről

A diákok szociokulturális helyzetére - mely alapja a kollégiumi nevelési program kialakításának, a személyre szóló nevelési stratégiának - a szülők iskolai végzettségéből, foglalkozási státusából, valamint abból következtethetünk, hogy honnan, az ország mely tájáról érkeztek.

A szülők iskolai végzettségét vizsgálva legfontosabb megállapításunk az, hogy az apák felének nincs érettségije, és mindössze 17,1 %-a rendelkezik valamilyen felsőfokú végzettséggel. Ennek megfelelően többségük (több mint 44 %) fizikai munkát végez, vagy alacsonyabb szintű szellemi tevékenységet.

Ez azt jelenti, hogy a kollégisták nagyobb hányada származik olyan környezetből, amelyik nem tud megfelelő támogatást adni a sikeres iskolai pályafutáshoz. Ez azért figyelemreméltó, mert van olyan szakmai álláspont - és véleményünk szerint közel áll az igazsághoz - amely szerint azok a gyermekek, akik *nem szellemi* környezetből érkeznek, azokat eleve hátrányos helyzetűnek kell tekinteni.

Ugyanakkor van nyolc intézmény - jobbra kis létszámúak - ahol jóval átlagon felüli (kb. egyharmad) az értelmiségi szülők aránya. Közéjük tartozik az összes nemzetiségi kollégium.

A kollégisták állandó lakhelyének vizsgálatánál nem találtunk intézményspecifikus összefüggéseket, a kollégiumokba általában az ország minden tájáról érkeznek fiatalok, és egyre többen élnek a szabad kollégiumválasztás lehetőségével is. Annak van inkább jelentősége, hogy a lakóhely szerepet játszik a szociokulturális háttér alakításában, és hogy az intézmények az egyes tanulók esetében levonhatják nevelési munkájukra nézve a következtetéseket.

A tanulók zöme egyébként kb. egyenlő arányban Közép - Magyarországról, Észak-Magyarországról, és Észak-Dunántúlról származik: ők adják a kollégisták kb. 60 %-át, de sokan érkeznek a fővároshoz közeli régiókból.

Figyelemre méltóbb az, hogy lassan emelkedik a budapestiek száma: a kollégisták 3,8 %-a (190 fő) fővárosi lakos. A rendelkezésre álló információk alapján ezeknek a diákoknak a zöme hátrányos helyzetű vagy veszélyeztetett, akik mindenképpen megkülönböztetett figyelmet érdemelnek.

Tendenciaszerű az is, hogy növekszik a külföldi diákok száma (döntő többségük határon túli magyar családok gyermeke). Jóllehet az intézmények többségüket nem tekinti hátrányos helyzetűnek, tény, hogy mind a fizikai távollét (legtöbbjük csak a téli, tavaszi, és nyári szünetekben jár haza), mind az anyagiakkal való szűkös ellátottság hátrányos helyzetet jelent számukra. (Többen munkát is vállalnak, hogy helyzetükön javítsanak. Indokolt tehát e réteg kollégiumi elhelyezésének biztosítása, továbbá a fokozottabb anyagi és erkölcsi támogatása. A gondoskodás, a gyermekekkel való igényes, személyes törődés, valamint a tanári feladatok, tennivalók, foglalkozások szempontjából lényeges mutatószám az egy nevelőre jutó gyermeklétszám, azaz hány gyermekkel foglalkozik egy-egy pedagógus. A fővárosi átlag (22 fő) szinte ideális csoportlétszámot tükröz, azonban több intézményben nem ilyen kedvező a kép, és szélsőséges esetekkel is találkozunk: vannak intézmények, ahol harminc fő fölött, ugyanakkor vannak olyanok is, ahol jóval húsz fő alatti az egy nevelőre jutó tanulólétszám. Az előbbieket esetében kijelenthetjük, hogy ez az arány egyáltalán nem kedvező, főleg ha figyelembe vesszük, hogy a nagy tanári csoportok inkább a nagy létszámú intézményekre jellemzőek, ahol általában

egyébként is sokkal összetettebb (esetenként nehezebb) a pedagógiai munka. *Igényes gyermekvédelmi tevékenység, állandó odafigyelés és személyes törődés nehezen várható el ilyen arány mellett.*

A második vagy harmadik szakmát tanuló diákok száma nem magas (ők egyébként tíz kollégiumban vannak elhelyezve), de érdekesség, hogy több mint négyötödük három nagy kollégiumban nyert elhelyezést, és köztük a veszélyeztetettek aránya jóval magasabb (ötször annyi), mint az első szakmájukat tanulók esetében (16,8 %). A kollégisták kb. 40 %-a érettségizett, tehát az ötöd illetve hatodéves tanulók száma folyamatosan emelkedik, de már nem csak a nagy létszámú kollégiumokban hanem több kisebb intézményben is egyre nő az arányuk.

Erre azért szükséges nagyobb figyelmet fordítani, mert jövőben várhatóan erősödik ez a tendencia. Ez a korosztály sajátos életformát, életvitelt képvisel (sokuk már szinte önálló életet él), következésképpen a velük kapcsolatos nevelési célok, valamint ifjúságvédelmi feladatok is eltérnek a középiskolás korosztályétól: más pedagógiai feladatot jelentenek (eltérő bánásmód, módszereket stb.), és ezt a pedagógiai programokban nevelési tervekben tükröztetni kell.

Hátrányos helyzet - veszélyeztetettség

Azt tapasztaltuk, hogy ennek a megítélése problémát okoz az oktatási-nevelési intézmények, a pedagógusok számára, és nem egyformán ítélik meg a tanulók helyzetét. Tény, hogy a hátrányos helyzet, illetve a veszélyeztetettség felismerése nagy pedagógiai felkészültséget, tapasztalatot igényel.

Vizsgálatunkban a kollégiumok erre vonatkozó adatszolgáltatását is ennek megfelelően, bizonyos fenntartásokkal kezeltük bár az adatok megbízhatósága tekintetében is vannak az intézmények között különbségek. A pedagógusok maguk is elismerték, hogy nem egyszer bizonytalanok voltak a válaszadásnál. Ennek az is oka, hogy a hátrányos helyzetet vagy veszélyeztetettséget kiváltó okok nem biztos hogy működnek, tehát azok előfordulási gyakorisága, s a tényleges hátrányos vagy veszélyeztetett helyzetű fiatalok száma között nem szükség-szerű a szoros megfelelés. Sok intézményben viszonylag nagyszámú kiváltó okot megneveztek, de ehhez képest kevés a hátrányos helyzetű vagy veszélyeztetettek száma.

Meg kell még jegyezni, hogy bizonyos oki háttértényezők első-sorban a családhoz kapcsolódnak, ezért hiányosak, vagy nem teljesen megbízhatóak az ezzel kapcsolatos adatok sem. Tény, hogy ezek megismeréséhez esetenként a pedagógusnak hosszabb időre van szüksége, de a tanár és a diák bizalmi kapcsolatát is feltételezi. Amihez az szükséges, hogy a pedagógus megfelelő empátiás készséggel rendelkezzen, és el tudja magát fogadtatni diákjai körében. Vizsgálatunknak fontos tanulsága, hogy a *módszertani kultúrát e téren is fejleszteni kell.*

Ezért úgy gondoljuk, hogy a hátrányos helyzetre és veszélyeztetettségre kiszámított fővárosi *összesített mutatók* feltehetően a valóságnál pozitívabb képet festenek le. Mindenesetre a *vizsgálati eredmények alapján hátrányos helyzetű a kollégisták egynegyede, többszörösen hátrányos helyzetű kb. egytizede, veszélyeztetett mindössze 3,3 %-a.* Néhány kiugró esettel ugyanakkor találkozunk, magas, (jóval átlag feletti) a hátrányos helyzetűek aránya kilenc kollégiumban. Egy kollégiumban több mint a tanulók fele, öt kollégiumban több mint 40 %, és háromban a tanulók kb. egyharmada hátrányos helyzetű.

Alacsony (10% körüli vagy alatti) a hátrányos helyzetűek száma öt, közöttük a négy nemzetiségi kollégiumban. A *több-*

szőrösen hátrányos helyzetű fiatalok aránya négy intézményben haladja meg jelentősen a fővárosi átlagot: három kollégiumban ennek háromszorosa, illetve négyszerese egy intézményben. Egy kollégium van, ahol a tanulók egynegyedét veszélyeztetettek tartják. Az átlagot háromszorosan haladja meg a veszélyeztetettek aránya további két kollégiumban, ahol arányuk kb. egytized.

A hátrányos helyzet, illetve a veszélyeztetettség fő okai

Az intézmények két fő okot említenek meg. Az egyik a család rossz anyagi helyzete, a szegénység (az összes kollégista 14,5 %-ánál), a másik pedig a rendezetlen családi háttér, a csonka család, elsősorban válás, különélés miatt (az összes kollégista 14,1 %-ánál). Ezek az okok néhány intézményben markánsan megjelennek, tehát az ebből adódó a problémák ott halmozottan jelentkeznek. Az átlagnál jóval magasabb a szegény családok aránya összesen nyolc kollégiumban.

A fővárosi kollégiumok egyharmadában találtunk az átlagosnál (14,1 %) nagyobb arányban sérült családi szerkezetet, melynek oka válás, vagy különélés, ahol az arány egyötöd és egyharmad között mozog. A kollégisták 5, 7 %-ának hunyt el valamelyik szülője, de ezzel a tragédiával jóval nagyobb arányban kell szembesülni öt intézményben, ahol az arány ennek kb. kétszerese. A beteg vagy cselekvésben korlátozott szülők átlagos aránya 4, 7 %. Egy intézmény ugrik ki a többi közül, ahol az arány ennek több mint háromszorosa. Az instabil családi háttér a kollégisták 6 %-át sújtja, de az arány egy intézményben ennek kétszerese, egy másikban ennek háromszorosa. Nevelési illetve ifjúságvédelmi feladatellátás szempontjából speciális esetként kell kezelni a Varga Katalin, a Czóbel Ernő, és a Sziget Kollégiumot. A Varga Katalin és a Czóbel Ernő Kollégiumban nyerne elhelyezést a hallássérült diákok, nem véletlen tehát, hogy a fogyatékos, mint hátrányos helyzetet vagy veszélyeztetettséget kiváltó ok náluk emelkedik ki (36,7% illetve 21,4%). A Sziget Kollégium a csepeli Speciális Szakiskola diákjait fogadja. Ezek a diákok a pedagógiai tapasztalatok alapján gyógypedagógiai határesetnek tekintendők.

Meg kell továbbá jegyezni, hogy a Varga Katalin és a Czóbel Ernő Kollégiumban nagyobb arányban vannak elhelyezve cigány tanulók is (10% illetve 8%). A cigány tanulók nevelése hasonlóan speciális feladatot jelent a Szel utcai kollégium számára is, ahol arányuk 14,7 %. Megállapíthatjuk, hogy a fogyatékos (beleértve az eddig nem említett, valójában csekély számú vak gyermeket) vagy az etnikai csoporthoz tartozó gyermekek emberi méltóságának és jogaik tiszteletben tartásával összefüggő problémák korábban elvétve adódtak, de jelenleg ilyen irányú tapasztalat nincs az intézményekben. Ha beilleszkedésük a kollégiumi közösségbe nem is zökkenőmentes, mindegyik intézményben elfogadják őket, és lehetőleg segítik is beilleszkedésüket, napi életvitelüket.

Jelenleg a fővárosi kollégiumokban 107 állami gondoskodás alatt álló fiatal lakik. A velük való törődés, bánásmód úgy emberi, mint törvényességi szempontból megfelelő, ugyanakkor az intézmények egyöntetűen a gyermekvédelmi intézményekkel (GYIVI) való együttműködés nehézségeiről beszéltek, olyan értelemben, hogy azok nem viselik megfelelő módon szívügyüknek ezeknek a gyermekeknek a sorsát. Például visszatérő probléma a hosszabb tanítási szünetekben való elhelyezésük körüli huzavona. A családgondozó szolgálatok által a kollégiumba elhelyezett gyermekek száma nem magas, csupán 43 fő, azonban ez a szám tendenciaszerűen növekszik. Ezek a gyermekek sajátos pedagógiai problémát és feladatot

jelentenek az intézményben: kedvezőtlen anyagi, szocializációs helyzetük miatt laknak kollégiumban, és a hosszabb távon a cél az, hogy megoldódjon háttérproblémájuk, és visszakerülhessenek a családjukhoz.

Ebben a kollégium is segíthet, amelynek módjáról a helyzet ismerete függvényében dönt, pl. úgy, hogy a gyermeknek a családdal vagy az iskolával való együttműködését segíti. Ugyanez érvényes a fővárosi állandó lakóhellyel rendelkező fiatalokra is.

Gyermek- és ifjúságvédelmi szakemberek a kollégiumban

Nincs olyan intézmény a fővárosban, ahol ne lenne gyermek- és ifjúsági ügyekkel megbízott pedagógus, szakember. Különös figyelmet érdemel ugyanakkor, milyen státusban látják el ezt a feladatot. Az intézményekben az alábbi gyakorlattal találkozunk: fél státuson saját tanár vagy külső szakember látja el a feladatot, külső szakember működik valamilyen megbízásos alapon, a nevelőtestület egy tagjának munkaköri feladata a gyermekvédelmi munka.

Ez utóbbit tartjuk a legrosszabb megoldásnak, de nem a szakmai hozzáértést kérdőjelezzük meg, hanem azt, hogy a megbízott tanár győzi-e ellátni felelősséggel ezt a feladatot, sok egyéb tennivalója mellett. (Tény, hogy az intézmény takarékoskodni tud ezzel a megoldással.) Hatékonyságát tekintve jobb az a megoldás, amikor fél státuszban, megbízással végzi valaki a feladatot.

Az egybeszervezett intézményekben kialakított gyakorlat szerint az iskola valamelyik tanára van megbízva az egész intézmény gyermekvédelmi ügyeinek intézésével, amit nem mindenütt tartanak szerencsés megoldásnak, hiszen kollégiumi jelenléte eseti: nem tartózkodik folyamatosan az intézményben, ami behatárolja kapcsolatát a kollégákkal és a diákokkal. Ugyanez a helyzet akkor, amikor külső szakembert bíznak meg, akiknek ezzel szemben szakmai tevékenysége, hozzáértése, intézményi megítélése az esetek többségében pozitív. A gyermekvédelmi felelősök működésével kapcsolatos tapasztalatok még szerények. Esetenként nehezíti a tevékenységüket - találkoztunk ilyen esettel, és ez nem csak kollégiumi tapasztalat - hogy saját kollégáik nem mindig fogadják el őket, amiben jelen van a szakmai féltékenység motívuma is. Ezekben az esetekben nem is támogatják megfelelően munkájukat, pl. nem látják el őket kellő információval.

Továbbá: úgy tűnik, hogy a törvény általi szabályozás (0,5 státus) a gyakorlat próbáját nem állja ki. (Természetesen erről megbízható képet egy külön vizsgálatban lehetne kapni.) Nem lehet ugyanis összehasonlítani gyermekvédelmi szempontból azt a kollégiumot, ahol a kollégisták közel fele hátrányos helyzetű, és ráadásul a veszélyeztetettek száma is magas, azokkal az intézményekkel, ahol gyakorlatilag nincs ilyen probléma. A jelenleginél rugalmasabban kellene kezelni a kérdést, és ha szükséges, a törvényt ennek megfelelően kell módosítani. Véleményünk szerint nem intézményhez, hanem a gyermeklétszámhoz, illetve a feladathoz kellene a státust igazítani.

Továbbá: a törvény előírja, hogy a pedagógusnak a tanuló képességeinek, adottságainak, fogyatékoságának megfelelő bánásmódban kell részesítenie, illetve segítenie kell felzárkózását. Nem vitathatjuk, hogy e tekintetben a kollégiumok a tőlük telhetőt megteszik, azonban szükségesnek tartjuk a személyi és tárgyi feltételeik feladathoz illeszkedő folyamatos alakítását, javítását, ehhez azonban fokozottabb fenntartói támogatásban kell részesíteni az intézményeket.

(folytatjuk)

JÚNIUS 5.

Az évente hagyományos Környezetvédelmi Világnap alkalmat ad arra mindannyiunk számára, hogy számot vehessünk: hol állunk, merre tartunk és mit tettünk a Föld környezeti állapotának és javítása érdekében, és arra is, hogy összegezzük a kihívásokat, elgondolkozzunk a hosszú távra szóló teendőkön és megtervezzük a közeljövő lépéseit.

Nemzetközi szinten az Agenda 21 - a Rio de Janeiróban 1992-ben, a kormányok által elfogadott cselekvési terv biztosítja a globális egyetértést a fenntartható fejlődés felé vezető úton. Az Egyesült Nemzetek szervezetei, a Világbank, valamint a regionális bankok egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek programjaik "zöldebbé tételére". A közelmúltban aláírt nemzetközi megállapodások hatályba lépnek, a korábbi eredetű egyezmények átdolgozás alatt állnak, és új átfogó nemzetközi szakpolitikai megoldások kapnak majd szerepet a jövő század küszöbén. Környezetünk elemei elvileg mindenki által szabadon felhasználhatóak, ugyanakkor a korlátlan, szabályozás nélküli igénybevétel, környezethasználat során oly mértékben sérülhetnek, hogy a megfelelő minőség fenntartása egyre nehezebbé, költségesebbé válik. A környezeti hatások összefüggenek. Így például az elhibázott erdő-

gazdálkodás gyorsíthatja a talajeróziót, megbonthatja a biológiai sokféleségből adódó ökológiai egyensúlyt.

A légszennyezés regionálisan növelheti a savasodást, globálisan az éghajlatváltozás kockázatát. A gazdasági fejlődés és a környezeti állapot minőségének problémái összekapcsolódnak. Az agrárgazdálkodás hatása a föld, a víz állapotára jelentős. Az ipar és a közlekedési ágazat, az energiapolitika nem elválasztható olyan globális problémáktól, mint az üvegházhatás fokozódása, vagy a savas esők kérdése, amelyeknek lehetséges következményei életünk és gazdaságunk feltételeit is rontják.

Mivel a környezeti folyamatokat nem lehet az országhatároknál megállítani, környezetünk védelmét, a fenntartható fejlődést nemcsak nemzeti, hanem regionális és globális szinten is biztosítani kell. Ezt

az utat követve hazánk az európai és globális egyezmények végrehajtása és a tudományos-fejlesztési együttműködési kapcsolatok révén már jó néhány éve számottevő szerepet vállal környezetünk állapotának javításában.

Több releváns nemzetközi dokumentum mellett az EU V. Környezetvédelmi Akcióprogramjának a figyelembevételével készült el a környezetvédelmi EU harmonizáció és integráció egyik stratégiai alapja, a hat évre szóló Nemzeti Környezetvédelmi Program.

Az 1999. év egyik fontos feladata a végrehajtásának a korszerűsítése, egyrészt az ágazatközi szorosabb együttműködés, közös finanszírozású projektek végrehajtása útján, másrészt regionális környezetvédelmi akciók kezdeményezése által.

A környezetpolitika integrációja más ágazatokba, a közös finanszírozású intézkedések, illetve a régiók szerepének felértékelődése nemcsak hazai érdekek mentén történő előrelépés, hanem megfelelő az EU közösségi környezetpolitika elvárásainak is.

Kiemelkedő fontosságú, hogy ez évben elkészül az országos hulladékgazdálkodási terv és törvény és megalapozzuk a környezetterhelési díj jogi és gazdasági szabályozását. Ezek a közeljövő azon intézkedései, amelyek újabb lépést jelenthetnek a fenntartható fejlődés felé környezeti, gazdasági és társadalmi szempontból is.

KIFOSZTOTTAK EGY KERECSENSÓLYOM FÉSZKET

Egy, a szakemberek által 17 éve ismert, rendszeresen ellenőrzött kerecsensólyom fészket kiraboltak. A fészek egy eredetileg 60 hektáros erdőben volt, amelyet az elmúlt években privatizáltak. Az új tulajdonos az erdő jó részét kivágatta és csak azt, a törvény által előírt kis foltot hagyta meg, ahol a fészek volt. A fákat azonban ebből a részből is fokozatosan kivágták, így a fészek

már messziről is láthatóvá vált. A szakemberek a fiókákat május 6-án gyűrűzték meg, s május 17-én délután 6 órára a fészek már üres volt.

A hazai természetvédelem egyik legféltettebb kincse a kerecsensólyom. Európában egyedül Magyarországon sikerült megőrizni életképes állományát. Ezért is kérünk mindenkit: segítse a természetvédők munkáját, hogy ezek a csodálatos madarak – amelyek a magyar mondavilágban is kiemelt szerepet játszottak – újra szabadon röpködhessenek.

AZ ELSŐ FOGLALKOZÁS TÉMÁI:

- ⇒ táplálkozás szerepe életünkben,
- ⇒ magyar táplálkozás története,
- ⇒ mai magyar táplálkozás jellemzői,
- ⇒ leggyakoribb táplálkozási eredetű megbetegedések – okok, a megelőzés módjai.

A tervezett időkeret két óra foglalkozásonként.

Mint gyakran tapasztaljuk, a legtöbb fiatal számára a család nem nyújt követendő példát az egészséges táplálkozás kialakításában, és sok esetben a környezet – társak, rádió, televízió, reklámok - sem erre motivál. A kollégium ilyenkor családpótló feladatot lát el, tudatosan és tevékenyen részt vállalhat a diákok helyes szokásainak formálásában. A téma bevezetése előtt javasolt egy szintfelmérés, mellyel tájékozódhatunk, milyen ismeretekkel rendelkeznek a fiatalok, milyen helyes vagy helytelen szokásaik vannak. Ez fontos, mert a témakör befejezése után szintén felmérhetjük az akkori állapotot, ebből jól láthatóvá válik, mennyit fejlődtek, étkezési szokásaikban történtek-e változások.

Szoktál-e reggelizni, mit eszel / iszol legszívesebben, mit ettél az utóbbi három nap? – ehhez hasonló kérdések segítenek ebben.

Az első téma megbeszélésekor a következő alapkérdésekre kell keresnünk a választ: mit nevezünk táplálkozásnak, mi a táplálkozás célja. Beszélgethetünk arról, hogy a táplálkozás alapja az egészségünknek, a munkabírásnak, életkedvünknek, sőt a jó vagy a rossz hangulatunknak is. Cél az élet fenntartása, az elhasznált anyagok pótlása, erő- és energiatermelés, a növekedéshez, fejlődéshez szükséges anyagok biztosítása.

A magyar táplálkozás története előzetes feladatként, gyűjtőmunkaként is kiadható egy vagy több diáknak. A felkészüléshez a kollégiumi könyvtár is segítséget nyújthat. A magyar táplálkozás a honfoglalás előtt és után, Mátyás reneszánsz konyhája, török hatások, együttélés a habsburgokkal, a legutóbbi évek változásai címmel. Gyűjtethetünk jellegzetes magyar ételneveket is, és megbeszélhetjük a magyar konyha jellemzőit.

Ennél a témánál a diákok tapasztalataiból induljunk ki, majd készítsünk táblázatot, mellyel jól szemléltethetővé válnak táplálkozásunk jellemzői és a helyes mód is. Tudatosítani szükséges, hogy mit kell tenni a megvalósítás érdekében.

TÁPLÁLKOZÁSUNK JELLEMZŐI:

- túl sokat eszünk
- túl sok zsiradék, főleg állati eredetű
- túl sok só
- túl sok cukor, édesség
- kevés zöldség, gyümölcs
- kevés rosttartalmú étel

A HELYES TÁPLÁLKOZÁS JELLEMZŐI:

- ☞ mértékletesség
- ☞ kisebb zsírtartalmú ételek, növényi olajok előnyben
- ☞ kevesebb só
- ☞ kevesebb cukor, édesség
- ☞ több zöldség és gyümölcsféle
- ☞ több rosttartalmú étel

Nagyon sok betegség kialakulásánál közvetlenül vagy közvetve szerepet játszik a helytelen táplálkozás. Fontos, hogy a diákok számára tudatosítsuk a helytelen táplálkozás és a különböző betegségek közötti összefüggéseket. Tisztázzuk a betegségek fogalmát is. Keressünk közösen módokat a megelőzésre.

A LEGGYAKORIBB TÁPLÁLKOZÁSSAL ÖSSZEFÜGGŐ BETEGSÉGEK:

- + elhízás
- + szív- és érrendszeri megbetegedések (magas vérnyomás, érelmeszesedés, agyvérzés, szívinfarktus)
- + daganatos megbetegedések
- + epekövesség
- + cukorbetegség
- + fogszuvasodás

Hegedűs Mária tanár

E - m a i l

A gyors és hatékony kapcsolattartás érdekében szeretnénk lapunkban közhírré tenni a kollégiumok saját (intézményi) E-mail címeit. Kérjük, hogy a Szövetség címére kollegiumiszovetseg@mail.mtav.hu

küldjék el, megjelölve a hálózati operációs rendszert, és a rendszergazda nevét is. Az eddig elküldött címeket köszönjük, s hamarosan publikáljuk.

KERÉKPÁRTÚRA A BODEN - TÓ KÖRÜL

1979-ben fejlődési rendellenességgel születtem. Balkezemen csak egy ujjam van, ballábamon pedig protézist viselek. A budapesti Sziget Középiskolai Kollégiumban lakom. Öt éve kerékpározom, illetve triatlonozom egy Alapítvány, a Sportoló fogyatékosokért elnevezésű szervezetnél. Több versenyen vettem részt: például Altenstadt-ban a mozgásérültek kerék-páros Európa Bajnokságán, valamint Klagenfurtban az Európa Kupa futamán. A Margit szigeten megrendezett triatlon OB-II-n, 2. helyezett lettem.

1998-ban meghívást kaptam a Bodentó körüli Gold Tours elnevezésű 220 km-es teljesítmény túrára.

Mikrobusszal indultunk három csapattársammal, és az alapítvány elnökével. A délutáni órákban érkezünk meg Altherenbe. Itt az általános iskola tornatermében egy tömegszálláson szálltunk meg. Találkoztunk három Kecskemétriől érkezett kerékpárossal, akik már nyolc éve részt vesznek ezen a túrán. Másnap reggel a lázas készülődés közepette rájöttünk, hogy vízhatlannak hitt ruháink inkább vízáteresztők. Az időjárás jelentés megnyugtató, hogy nem kell kánikulától tartanunk, egész nap esőzés várható. Ilyen előzmények után 7 órakor elindultunk. A két számmal nagyobb esőkabátom, mely két méterrel mögöttem lobogott, osztatlan sikert aratott. Többen felajánlották, hogy megvarrják a hozzávaló Zorró álarcot, csak ne biciklizzem előttem. Az első ellenőrző pontig, ami ingyenes

frissítő állomás és szerviz volt, 38 km-t kellett megtenni. Sebastian nevű csapattársam, aki mellékesen nemét állampolgár és perfekt beszél a nyelvet, a bolytól teljesen külön állva a legnagyobb sátorba betérve, a legínycsiklandozóbb tortakölteményt kezdte habzsolni, mely felett egy óriás plakátot megszegyenítő nagyságú plakát díszelgett. Miután megnyugtattuk a Zrínyi kirohanását gyakorló eladót, s bocsánatkérések közepette kifizettük a tortát, majd folytattuk utunkat. A következő ellenőrző pont Konstanz volt, ameddig 40 km-es tekerés állt előttünk. Elérve az első igazán nagy dombokat két csapattársam leszakadt a mezőnytől. Sajnos a hóval fedett hegycsúcsok szépségét nem nagyon tudtam értékelni, miután teljesen eláztunk. A hideg szélről folyamatosan fázott a com-

bom, rögtön lemerevednek az izmaid, melyet minden lejtőnél éreztem, amint abbahagytam a tekerést. Ezért még a lejtőn is pörgetnem kellett a pedált, annak ellenére, hogy helyenként tekerés nélkül is 70-80 km/órás sebességet is elértünk. Sajnos ez sok kemény bukást is eredményezett a vizes úton.

Konstanz városka utcáján haladva egy "Coll" feliratú táblára lettem figyelmes, de mire szólni tudtam volna, hogy elő kéne venni a startkártyát, már át is gurultunk egy zöld egyenruhás, nyitott sorompónak támaszkodó emberke mellett Svájcba. A határátkelő annyira beleolvadt az utca házai közé, hogy szinte észre sem lehetett venni, a

járókelők pedig úgy jártak ide-oda az utcán a német-svájci határon, mintha csak egyik butikból a másikba menének. Konstanzból kiérve ismét a hegyi legelők ölelésében találtuk magunkat, 8-10 %-os emelkedőket kellett leküzdenünk. Bálint barátom, ahogy beértünk a következő lakott településre, egy éles kanyart kiegyenesítve berobogott egy tehénistállóba. Először nagyon megijedtem, de láttam, azt is, hogy a száraz betonon meg tudott állni. Ezért csak az iramot lassítva vártam, hogy mikor csatlakozik ismét hozzám. Amikor utolért, csak annyit mondott, hogy nem tudott friss tejet hozni, mert tele volt minden kulacsa. Ezután a boly nyomába eredtünk. Négy sávós kerékpársztrádon haladtunk. Az elején olyan meredek lejtővel, melynek alján kaszkádör mutat-

ványnak beillő manőverrel sikerült kivergődnöm az árokból, ahová az egyik biciklis szorított. Az út további részét hegynek felfelé tettük meg, aminek következtében a mezőny nagy része leszakadt, hiába volt több milliót érő biciklijük. Ez egy kis erővel töltött el, hogy én még bírom az iramot a mindössze százezer forintot érő géppemmel.

Megerkeztünk a kompállomásra. A fedélzetén már legalább ötszáz versenyző fagyoskodott. Olyan hideg szél fújt, hogy kis híján jégcsappá váltunk. A lábaink teljesen lemerevedtek, bizonytalanul tettük meg az első métereket. Néhány száz méter után egy fáktól be nem látható kanyarban nagy kiabálás, biciklizörgés hallatszott. A kanyarból kiérve egy 12 %-os emelkedő előtt találtuk magunkat. Többen elestek itt, vagy leszálltak. Mi is veszítettünk lendületünkéből, mert álló és eldőlt társaink között kellett szalamoszunk. A lábaim majd szétszakadtak, és olyan légszomjam volt, hogy arra gondoltam, hogy nem voltam normális, mert ilyen dologba belevágtam. Szerencsére hamar átestem a holtpontra és elhessegettem az ilyen gondolataimat. A hátralévő út sem bizonyult olyan simának, mint hittük. Sok, alig észrevehető emelkedő lassította haladásunkat, morzsolta állóképességünk maradékát. Az is nehezítette dolgunkat, hogy a váltók és a racsnik telementek vízzel és sárral, szinte nem lehetett váltani. Egyre nehezebben fogyott az út. A lábaimat már nem éreztem, maguktól forogtak. A nyereg úgy feltört, hogy irtóztam a leülés gondolatától is. Olyan izmaid fájtak már, amiknek létezéséről eddig nem is tudtam.

Amint elértük Altheren határát, szinte szárnyra kapott a bringám, már csak azokra tudtam gondolni, akiknek köszönhettem, hogy ide eljuthattam. Mikor célba értem és a nyakamba akasztották az emlékérmét egy csapásra megszűnt minden bajom. Elégedetten arra gondoltam milyen jó volt itt lenni ezen a csodás erőpróban, ahol legyőzhettem saját akaratierőm gátjait, és milyen jó lesz száraz ruhába bújni.

Kilenc és fél óra alatt sikerült a távot lekerekézni. Megjegyzem, hogy a 800 induló közül 153-an kényszerültek feladni a versenyt.

Császár Attila
Sziget Középiskolai Kollégium, Budapest